

Forord

"Kina, Kina og Kina." Med disse ord oppsummerte nylig en deltager hovedtemaet på en internasjonal konferanse. Og det er hevet over enhver tvil og diskusjon: Kinas utvikling kommer til å påvirke også vår del av verden.

Det er mange sider av Kina som krever analyser og fortjener oppmerksomhet. Både Folkerepublikkens framtidige stabilitet, landets økonomi, sikkerhetspolitiske utvikling, forholdet til Taiwan, rollen som Asias nye stormakt, har alle i seg implikasjoner som analytikere over hele verden vil ofre stor oppmerksomhet.

Også for oss i CIVITA vil det være av interesse å følge Kinas utvikling. Vi har valgt vår innfallsvinkel: Kina og demokrati. Dette var temaet på en konferanse vi arrangerte i januar, med Göran Leijonhufvud som hovedinnleder. På den samme konferansen, innledet også Helene Løken, og det er hun som har forfattet den utredning du nå holder i hånden.

Helene Løken jobber som analytiker i Mandag Morgen. Hun har tidligere bakgrunn som forsker i Europaprogrammet. Løkens fagområde er internasjonal politikk med spesialkompetanse innen kinesisk politikk. Hun har en master i internasjonal politisk økonomi fra The University of Sydney og en bachelor i media med dobbel fordypning i journalistikk og kinesisk språk (mandarin) fra Macquarie University, Australia og et masterkurs i kinesisk politikk fra Fudan universitetet, Kina.

Denne analysen av om Kina går i retning av et vestlig demokrati, er den første i en serie om aktuelle temaer vi i CIVITA akter å utgi. I tillegg til bøker og seminarer/konferanser, vil vi legge vekt på å presentere kortere utredninger - som ikke vil være like omfangsrik som en bok - men likevel holde en faglig kvalitet som gjør arbeidet egnet til å vekke ny debatt.

Å utvide rommet for det offentlige ordskiftet er en primær oppgave for CIVITA. Vi takker Helene Løken for hennes bidrag. God lesning.

Oslo, mars 2005
Terje Svabø
Daglig leder CIVITA

© Civita Senter for næringsliv og samfunn 2005
ISBN 82-92581-05-7

Civita
Akersgt. 36
0180 Oslo
www.civita.no

Kina mot vestlig demokrati?

Artikkelen er basert på et foredrag for Civita den 25. januar 2005¹.

I henhold til vestlig moderniseringsteori er det en nær sammenheng mellom økonomisk vekst og demokrati (Potter, Goldblatt, Killer & Lewis, 1997). Kina, verdens mest befolkningsrike land, har hatt verdens sterkeste økonomiske vekst de siste 20 årene. Den økonomiske veksten har ført til store strukturendringer i samfunnet. Flere sosiale klasser har vokst fram, inntektsforskjellene øker og det private næringslivet har fått en stadig mer betydningsfull rolle i den kinesiske økonomien. Derimot har den økonomiske veksten og strukturendringene så langt ikke ført til politiske reformer i demokratisk retning.

Denne artikkelen drøfter Kinas utsikter for demokrati i umiddelbar fremtid. Det fokuseres på om grupper innenfor sivilsamfunnet kan være pådrivere for en demokratiseringsprosess i landet eller om det politiske lederskapet har et så godt grep om befolkningen at eventuelle politiske reformer i demokratisk retning vil måtte komme ovenfra og bli styrt av partiet. Først drøfter den om forretningsfolket (definert til å tilhøre middelklassen), bøndene og/eller arbeiderne og studentene/intellektuelle, kan komme til å kreve demokrati i Kina. Deretter diskuteres det hvor sannsynlig det er at Kinas kommunistparti (KKP) vil innføre politiske reformer i demokratisk retning. Avslutningsvis gis det overordnede betraktninger på om Kina i nær fremtid vil utviklet et demokratisk styre.

Måten det kinesiske lederskapet offentliggjorde og håndterte informasjonen knyttet til den tidligere partilederen og statsministeren Zhao Ziyangs bortgang, demonstrerer hvor kontrollert og lukket Midtens rike er ved inngangen til det enogtyvende århundre. Da Zhao døde den 15. januar 2004 etter 15 år i husarrest ble det, så godt det lot seg gjøre i dagens kommunikasjonssamfunn, lagt lokk på informasjon om dødsfallet. Dette med unntak av en seksti ords lang pressemelding fra det offentlige nyhetsbyrået Xinhua. Tjenestemenn fra Kinas bevæpnede politistyrke (Peoples Armed Police) sperret av den avdødes hus, utenlandske journalister ble nektet adgang til begravelsen og da CNN, BBC og Bloomberg holdt sine sendinger om Zhao Ziyangs bortgang svartnet TV-skjermene. Kinas propagandadepartement forbød kinesiske radio- og TV-stasjoner å nevne Zhao Ziyang sitt navn, og avisene ble bare tillatt å trykke en notis basert på Xinhuas knappe pressemelding. Videre hadde offentlige myndigheter travle dager med å fjerne samtlige artikler som ble lagt ut på Internett til støtte for den avdøde partilederen². I følge Organisasjonen for pressefrihet har ingen tema vært så nøye kontrollert siden Tiananmenmassakeren i 1989 (Reportere uten grenser, 28.1.2005).

Det har ikke vært uvanlig med demonstrasjoner i Kina etter sentrale partiskikkelsers bortgang. Da den reformvennlige tidligere partilederen Hu Yaobang døde i april 1989 samlet folk seg på Tiananmen for å demonstrere mot den politiske ledelsen. Hu Yaobang hadde to år tidligere blitt fratatt vervet som generalsekretær og gjort ansvarlig for demokratibevægelsen i 1986/

---

¹ Denne teksten vil avvike noe fra foredraget. Noen poeng og forhold berøres som det ikke var tilstrekkelig tid til nevne under den muntlige fremstillingen.

² Ifølge "Reportere uten grenser" får man ingen treff ved å benytte seg av Zhao Ziyang som søkeord på kinesiske søkemotorer, som Baidu og den kinesiske versjonen av Yahoo. De største kinesiske internettportalene, Sina, Sohu and NetEase, har blitt pålagt av propagandadepartementet å slette all informasjon publisert om Zhao Ziyang.

1987. I 1976 da den populære og folkelige statsministeren Zhou Enlai døde brøt det ut demonstrasjoner mot Mao og "firerbanden" i byen Nanjing. Senere spredte de seg til andre deler av landet, og samlet en stor gruppe mennesker på Tiananmen i april samme året. Politbyrået fordømte demonstrasjonen og stemplet den som en kontrarevolusjonær handling. Deng Xiaoping ble gjort ansvarlig for hendelsen, og ble fradømt samtlige av de posisjoner han hadde fått tilbake i 1973. Disse hendelsene viser at dagens politiske lederskap i Kina, basert på erfaring, valgte å legge lokk på informasjon knyttet til Zhao Ziyangs bortgang, som på samme vis som Hu Yaobang var positivt innstilt til politiske reformer, og som åpenlyst hadde støttet studentene på Tiananmen våren 1989. Kina er nå inne i det som kan betegnes som en lite liberal periode. Det kinesiske kommunistiske regimets liberale og ikke-liberale perioder har gått i bølger. Syklusene kjennetegnes av å starte med en forsiktig oppmykning, dette resulterer i folkelige protester mot regimet, som så slås brutalt ned og innleder en ny epoke med undertrykkelse og innstramninger.

Kinas fjerde generasjon av ledere ser altså ikke ut til å løsne opp den strenge kontrollen over sivilsamfunnet og media, som har vært mer eller mindre intakt siden folkerepublikken ble etablert i 1949. Mange hadde forventninger til at Hu Jintao, som ble valgt til generalsekretær for Kinas kommunistparti (KKP) og til Kinas president under den 16. partikongressen i 2002, skulle representere et mer liberalt lederskap enn sine forgjengere³. Den nye generalsekretæren ble blant annet tolket dit hen at han var mer opptatt av og bekymret for de tiltakende økonomiske ulikhetene og de fattiges kår. Noe av det første Hu Jintao gjorde etter at han offisielt ble utnevnt til Kinas nye leder var å reise til områder som hadde sakkert akterut i den økonomiske utviklingen. Det ser imidlertid ikke ut til at det nye lederskapet støtter politiske reformer i demokratisk retning. Det overordnede målet for Kinas ledere er fortsatt å beholde KKP's maktmonopol og dermed å holde Kina samlet og stabilt (Diamond & Myers, 2000).

Siden Deng Xiaoping lanserte den økonomiske reformpakken på partikongressen i 1978, og dermed forlot Maos doktrine om klassekamp har det skjedd store endringer i Kina. Landet har vært gjennom en økonomisk vekstperiode som kan mangle sidestykke i historien. Hvor høy den gjennomsnittlige årlige prosentvise veksten i bruttonasjonalprodukt (BNP) har vært er vanskelig å fastslå nøyaktig. Blant annet gir tall fra Verdensbanken, OECD og Kinas nasjonale økonomiske forskningssenter en betraktelig lavere prosentvise vekst enn den som blir oppgitt fra offisielt kinesisk hold (Lardy, 2002).

Uavhengig av den korrekte prosentvise veksten går det ikke an å betvile at Kina er inne i en kraftig vekstperiode. Den økonomiske veksten har ført til store sosiale og strukturelle endringer. Middelklassen og overklassen vokser og samfunnet blir mer og mer kommersialisert. Det kinesiske samfunnet består nå av flere "klasser" enn tidligere, er blitt mer pluralistisk og enkeltindividet har fått større personlig frihet. Forskjellene mellom fattig og rik, bygd og by, og mellom provinsene har økt betraktelig, og de store endringene skaper korrupsjon og sosial usikkerhet.

Har den relativt langvarige og kraftige økonomiske veksten i Kina ført til fremveksten av et sivilt samfunn som kan være pådriver for politiske reformer? Hvilke grupper i sivilsamfunnet kan i så fall potensielt være bærere av en demokratiseringsprosess i Kina?

---

³ Hu Jintao ble i mars 2004 utnevnt til leder for militærkommissjonen, som ved siden av stillingen som generalsekretær og president er de tre viktigste posisjonene i Kina. Det ble spekulert i om Jiang Zemin ville beholde sin posisjon som leder for militærkommissjonen i flere år for å sikre seg et fortsatt grep om makten.

Middelklassen og forretningsfolket

En gruppe det er nærliggende å vurdere er Kinas voksende middelklasse. I følge moderne demokratiteori anses middelklassen å utgjøre en av de viktigste gruppene i sivilsamfunnet. Gitt visse betingelser, har denne klassen ofte hatt en sentral pådriverrolle i demokratiseringsprosesser (Potter, Goldblatt, Killer & Lewis, 1997). Det har vært skrevet mye om den kinesiske middelklassen ikke minst i forhold til hvor stor andel av befolkningen den utgjør. Det er imidlertid en utfordring å anslå størrelsen på Kinas middelklasse, og avhengig av hvilke kriterier man legger til grunn, som utdanning, lønn eller levestandard, kan man komme opp med høyst ulike tall. På grunn av vanskeligheten med å definere middelklassen velger jeg heller å se på forretningsfolket som en gruppe.

Veksten i privatsektoren har skapt en entreprenørklasse i Kina. De meste velstående entreprenørene, som utgjør en liten prosentandel av befolkningen, kan sies å tilhøre Kinas borgerskap. Den øvrige delen av entreprenørklassen kan sies å utgjøre Kinas middelklasse sammen andre yrkesgrupper med makt og innflytelse i samfunnet (Chen, 2003). Det er lite som tyder på at forretningsfolket vil utgjøre en viktig rolle i en eventuell demokratiseringsprosess i Kina. En av hovedgrunnene som trekkes fram er at denne gruppen mangler autonomi ovenfor regimet (Dickson, 2004, Chen, 2003). De kinesiske entreprenørene, eller såkalte ”røde kapitalister”, har tette personlige og politiske bånd til den politisk ledelsen og byråkratiet. Allerede på slutten av 1980 tallet, mens privatsektoren ikke utgjorde en så viktig del av den kinesiske økonomien, var det tegn på at forretningsfolket og statens interesser var sammenfallende. I en undersøkelse som ble gjort etter Tiananmenmassakren i 1989 viste det seg at få av landets entreprenører støttet opp om studentenes krav om demokrati og økte sivile rettigheter (Dickson, 2001). I kystbyen Shenzhen, som var en av de første byene som ble åpnet for handel med vesten, avviste entreprenørene direkte studentenes krav om politiske reformer. Begrunnelsen for avvisningen var frykten for hva en prosess igangsatt av folket, en demokratiseringsprosess fra grasrota, ville ha å si for Kinas stabilitet. De foretrakk statlig initierte reformer.

De ”røde” kapitalistene kan grovt sett deles inn i to grupper: de som tidligere jobbet i partiet, regjeringsapparatet eller statlige selskaper for så å bli entreprenører, og de som starter opp privat for så å bli innlemmet i partiet eller regjeringsapparatet. En av årsakene til at personer lykkes med å bli suksessrike forretningsfolk er nettopp deres tette relasjoner til makteliten (Ibid.). For å starte opp en privat virksomhet kreves flere tillatelser fra offentlige myndigheter, som fordrer at vedkommende har et godt forhold til de respektive styringsmakter. Å være medlem av KKP er derfor et svært rasjonelt valg for entreprenører. Det gir dem lettere tilgang på lån og mulighet til å påvirke politikktutformingene i en retning som favoriserer deres sektor eller virksomhet. Siden privatøkonomien har fått en stadig viktigere rolle i Kina har KKP innsett hvor viktig det er at forretningsfolket innlemmes i makteliten for å hindre at de blir en autonom gruppe som kan true regimet. Private foretak står for en økende andel av den økonomiske veksten og sysselsetter en stadig høyere andel av den yrkesaktive befolkningen. Det anslås at privat sektor står for 50 prosent av Kinas BNP (Chen, 2003).

Tidligere generalsekretær Jiang Zemins tale om og lanseringen av teorien om ”de tre representative” første juli 2001 på KKP’s åttiårsdags viser også hvor viktig det er å innlemme entreprenørene i partiet. ”De tre representative” er på mange måter et definitivt brudd med den sosialistiske ideologien om at arbeidere og bønder er de to klasser som utgjør partiets

avantgarde. Nå ansees også forretningsfolket eller ”de avanserte produksjonskreftene” som legitime medlemmer av partiet. Videre sa Jiang at man måtte utvide definisjonen av begrepet ”arbeider” til også å innebefatte entreprenører og teknisk og vitenskaplig personell som jobber i privat bedrifter eller drev egen virksomhet. Den tidligere generalsekretæren understreket i sin tale at entreprenørene bidro til Kinas økonomiske utvikling og modernisering, og at de dermed fortjente å være en del av det ledende partiet. Nå hadde forretningsfolk siden midten av 1980-tallet vært medlemmer av partiet, men det var altså først med teorien om ”de tre representative” at dette ble offisielt uttalt og anerkjent⁴. Det politiske lederskapet hevder at teorien om ”de tre representative” ikke betyr at KKP forlater den sosialistiske ideologien. Det argumenteres hardnakket for at den sosialistiske staten består selv om teorien innbærer at KKP gir legitimitet til kapitalistiske ideer som privat eierskap og privat initiativ.

Foruten om å oppta representanter fra privatøkonomien som partimedlemmer har den politiske ledelsen også institusjonalisert forhold til en rekke bedrifter og organisasjoner, som har gitt den kinesiske staten korporatistiske trekk (Dickson, 2001). I løpet av det siste tiåret har det vokst fram en sterk sammenslutning mellom nærings- og yrkesorganisasjoner og staten. I henhold til Hjellum (1995) gjentar historien seg ved at vi på nytt får en overklasse i Kina basert på et sammenfallende interesser mellom forretningsfolk og staten ”...den nye overklassen blir en allianse mellom embete og privateiendom. Dette var et særtrekk ved keiserdynastiets Kina, og det ser ut til å bli kapitalismens særegne karakter i Kina” (s.250). På den andre side er det en rekke private bedrifter som ikke har noen formell tilknytning til KKP eller har en egen partiorganisasjon innad i bedriften, og i enkelte rurale områder svikter rekrutteringen. Det finne selvsagt kritiske røster til regimet blant forretningsfolket også, men det ser ikke ut til at de har noen ambisjoner om å utfordre det sittende regimet (Dickson, 2001).

Det kinesiske forretningsfolket kan sies å ha et ambivalent forhold til innføringen av demokrati i Kina. På den ene siden ønsker de en utvikling av den kinesiske rettstaten, bla for å oppnå en sterkere beskyttelse av den private eiendomsretten, som ble grunnlovsfestet i 2004. På den annen side frykter de at en demokratiseringsprosess kan forringe deres særfordeler og rokke ved landets stabilitet og enhet. Det ser ut til at KKP har et så godt grep om store deler av privatsektoren at grupper innenfor denne ikke vil true regimet i umiddelbar fremtid (Dickson, 2001). Imidlertid kan ”alliansen” mellom maktelitene skape grobunn for økt misnøye blant andre grupper i samfunnet og kan føre til revolusjonære tilstander (Chen, 2003). Denne misnøyen kommer allerede i dag til uttrykk i flere, men også mer voldelige demonstrasjoner og streiker. Disse protestbevegelsene handler i stor grad om folkets fortvilelse over den voksende korrupsjonen i Kina (Ibid.).

Bøndene

De kinesiske bøndene kan derimot være mer tilbøyelige til å bli en samfunnsgruppe som krever politiske reformer og økte sivile rettigheter. Historisk sett har de kinesiske bøndene vært sentrale i sosiale omveltninger og regimeendringer. Under Taipingopprøret 1850-1864, Nian 1853-1868, Bokseropprøret (1898-1901)⁵ og ikke minst kommunistenes

---

⁴ Konservativt i partiet raste mot at Jiang Zemin lanserte sin teori om ’de tre representative’ uten at offisiell godkjenning fra partiets beslutende organer; Politbyrået og Politbyråets stående komite. Videre ble det hevdet at teorien brøt med KKP’s grunnlov og dets tradisjonelle prinsipper (henvisning).

⁵ Taiping-opprøret startet i Sørvest-Kina og ble ledet av en person inspirert av vestlige misjonærer, som hevdet å være bror av Jesus Kristus. Det lyktes deltakerne i Taiping-opprøret og bygge opp en militær styrke og denne erobret byen Nanjing. Målet for opprøret var å velte regimet for å bygge opp et samfunn basert på et

maktvertakelse i 1949 spilte bøndene en sentral rolle. I Kinas historie har regimeendringer kommet som et resultat av grasrotbevegelser, ved at marginaliserte grupper i samfunnet har gjort opprør og krevet regimeendring. Dette henger nært sammen med det kinesiske "mandatet fra himmelen" som innebærer at de som sitter ved makten har fått et mandat fra himmelen til å lede riket under den forutsetning at de styrer til folkets beste. Hvis lederne derimot ikke styrer etter hva som er best for folket vil de miste sin rett til å lede landet (Spence, 1990).

Selv om det har skjedd en voldsom urbanisering, er fortsatt bøndene en tallmessig overlegen gruppe i samfunnet. Man regner med at rundt 60 prosent av Kinas befolkning er bønder (Aubert and Li, 2002). Det kinesiske samfunnet anses som et landbrukssamfunn til tross for at landbrukssektoren står for bare 15 prosent av BNP (Ibid.). De kinesiske bøndene har blitt forfordelt i forhold til befolkningen i byene når det gjelder tilgang til en rekke sosiale goder, særlig under Maos regime. Selv om de kinesiske bøndene generelt har fått økte inntekter, blant annet som en følge av Dengs økonomiske reformer, ligger levestandarden langt bak bybefolkningens.

Bøndene er den gruppen i Kina som har fått en innføring i konkurransedemokrati. Siden 1988 har samtlige av Kinas bønder fått en lovfestet rett til å delta i direkte valg av landsbyledere og –komité. I henhold til loven skal det avholdes valg hvert tredje år i samtlige av Kinas landsbyer. Det har pågått en diskusjon om hvorvidt landsbyvalgene kan anses som demokratiske eller ikke (Tan og Pastor, 2000). Spørsmålene som diskuteres er hvorvidt landsbyvalgene kan sies å være et valg med reelle alternativer, lokale partileders rolle i nominasjonsprosessen, hvorvidt det er en hemmelig stemmeavgivning og om det finnes standardiserte prosedyrer for gjennomføringen av valgene. Det er store geografiske variasjoner med henblikk på hvor demokratiske valgene kan sies å være etter en vestlig målestokk (Ibid.).

Det er videre vanskelig å fastslå hvor stor andel av den kinesiske rurale befolkningen som har deltatt i landsbyvalg. I henhold til Diamond & Myers (2000) har rundt en fjerdedel av Kinas bønder deltatt. Landsbyvalgene ble innført for å øke KKP's legitimitet i forhold til innkreving av skatter og håndhevelse av familieplanleggingen på landsbygda. Man antok at landsbybefolkningen godtok mer under en leder de selv hadde valgt. I henhold til den politiske ledelsen er demokrati på grasrotnivå kompatibelt med et autoritært regime (O'Brien & Li, 2000). Det er vanskelig å slå fast i hvor stor grad landsbyvalgene bidrar til å bygge opp en bevissthet knyttet til demokratiske prosesser, som igjen kan materialisere seg i krav om demokratiske valg på høyere administrativt nivå. Landsbyvalgene kan imidlertid ha bidratt til økte krav om at demokratisk valgte lederne blir stilt til ansvar for sine handlinger og dermed bidra til å motvirke korrupsjon.

Det har vært tiltakende protester og demonstrasjoner blant bøndene både i deres lokale områder, men også demonstrasjoner i maktens sentrum i Beijing. Protestene retter seg i all hovedsak mot den økende korrupsjonen og mangelen på gjennomsiktighet. I oktober 2004 ble

---

kristeninspirert samfunnssyn. Opprøret ble slått ned i 1864. På slutten av 1700-tallet herjet isolerte røverbander i provinsene Shandong, Jiangsu og Anhui. Disse bandene ble kalt *nian*. På midten av 1800-tallet utgjorde disse en alvorlig trussel mot Qing dynastiet. Bandene bestod hovedsakelig av røverbander og fattige bønder som prøvde å overleve under vanskelige forhold. Nian-opprøret ble slått ned i 1853. Bokseropprøret var samlebetegnelsen på en løs sammenslutning av mennesker som handlet på et folkereligøst grunnlag. Bokserne satt i gang provokasjoner mot vestlige misjonærer som omvendte kinesere. Bøndene utgjorde majoriteten av bokserne. Bokseropprøret, som inntok en rekke byer og truet Qing dynastiet, ble slått ned i 1901 av internasjonale tropper (Hjellum, 1995).

det holdt demonstrasjoner i Sichuan-provinsen i forbindelse med byggingen av et damprosjekt i Huyuan-fylket. Det er uvisst om hvor mange som deltok i demonstrasjonene, men det sies at opp mot 100 000 kan ha vært involvert og det hevdes at personer skal ha blitt drept. Årsaken til demonstrasjonene skal være at lokale partiledere og –medlemmer har tatt penger som var ment som kompensasjon til lokalbefolkningen for ekspropriasjon og tvangsflytting i egen lomme. Demonstrasjonene ble først kjent noen uker senere, og da utelukkende gjennom vestlige nyhetsbyråer og aviser. De kinesiske myndighetene stanset all offentlig transport til og fra området i en periode, og propagandakontoret fjernet informasjon som ble lagt ut på Internett etter beste evne.

Fortvilelsen og misnøyen i rurale områder handler på et overordnet nivå om KKP's mangel på ideologisk legitimitet (Lardy, 2002). Deng Xiaoping skal selv ha uttalt at ideologisk var partiet bankerott. Man kan si at KKP's legitimitet i dag hviler på tre relaterte kriterier: det første er evnen til å bidra til at den økonomiske veksten fortsetter og dermed å øke folks levestandard, det andre er å sikre sosial stabilitet og orden, mens det tredje kriteriet går ut på å sikre og forsvare Kinas nasjonale enhet og internasjonale status. Fraværet av vesentlig økt levestandard for deler av landsbybefolkningen kombinert med en voksende mistro til lokale ledere bidrar til uro. Bøndene fra innenlandsprovinsene opplever ikke den samme økonomiske utviklingen som befolkningen i byene på østkysten. Videre øker også de økonomiske forskjellene i rurale områder. På landsbygden skal inntektsfordelingen, målt i henhold til Gini koeffisienten⁶, ha økt fra 0.21 i 1978 til 0.40 i 1998 (Nolan, 2004). De økonomiske forskjellene skaper utfordringer for regimet. Regimets legitimitet blant folket hviler i høyeste grad på dets evne til å sikre fortsatt økonomisk vekst.

Flere partimedlemmer opplever også mangel på ideologisk forankring. De store omveltningene kombinert med en utvanning av den sosialistiske ideologien skaper sosial usikkerhet (Cao, 2000). På 1970- og 80-tallet pågikk det en offentlig debatt om en slags "troskrise" blant KKP's medlemmer. Denne debatten ble senere dysset ned og forsvant fra den offentlige agendaen. Cao (Ibid) mener derimot at "troskrisen" ikke har forsvunnet og at mange partikadre på grasrotnivå fortsatt opplever at de ikke har noen felles ideologisk plattform. Mange partimedlemmer er fremdeles desillusjonerte på grunn av fraværet av felles mål og verdier, noe som kan bidra til korrupsjon blant lokale ledere.

Kinas medlemskap i Verdens handelsorganisasjon (WTO), som ble en realitet 1.1.2001 etter 16 år med forhandlinger, vil innebære store utfordringer for Kinas mange bønder. Kina har siden 1978 eksperimentert med en rekke reformer av økonomien i markedsliberalistisk retning. Siden 1970 har Kina ikke tatt opp lån fra det Internasjonale pengefondet (IMF), og har dermed vært relativt uavhengige i å utforme sin finanspolitikk, men Kinas medlemskap i WTO innebærer at landet nå må forholde seg til internasjonale kjøreregler for handel og åpne opp tidligere skjermede sektorer for internasjonal konkurranse. Zhu Rongji, tidligere statsminister og hovedansvarlig for Kinas WTO forhandlinger, uttalte at hans største bekymring i forbindelse med medlemskapet var landbruket.

Under Deng Xiaopings første tiår ved makten var det landbruket som gjennomgikk størst strukturelle endringer. I 1984 ble folkekommunene, som ble innført av Mao Zedong i begynnelsen av 1950-årene oppløst. Man gikk over til et kontraktssystem hvorpå bøndene hadde mulighet til å leie et stykke land, som de kunne drive kommersielt. Til tross for

---

⁶ Ginikoeffisienten (G) varierer mellom 0 og 1, og ulikheten er større jo større G er. Dersom G=0 er inntekten likt fordelt mellom alle individer i gruppen som studeres, mens G=1 betyr at det er en person som mottar all inntekt. Gini-koeffisienten representerer bare en av flere mulige metoder for å kvantifisere ulikhet mellom fordelinger.

strukturell omlegging av landbruket vil kinesiske bønder ha store vanskeligheter med å møte konkurransen fra storskala- og kapitalintensive landbruksnasjoner som USA, Canada og Australia. Spesielt vil bønder fra Kinas nordøstlige, sentrale og vestlige provinser, der jorden krever store ressurser for å dyrkes møte hard konkurranse fra økt import (Chinagate in Cheung, 2001). Selv om det hevdes at WTO-medlemskap vil tvinge fram en nødvendig restrukturering av det kinesiske landbruket kan man ikke utelukke at omstillingen på kort sikt kan skape sosial turbulens.

De ovenfornevnte forhold viser at de kinesiske bøndene vil gjennomgå en tid med store endringer de neste tiårene. Fortsatt er en majoritet av Kinas befolkning bønder, selv om det er vanskelig å fastlå hvor mange som har landbruket som sin hovedinntektskilde. Hvorvidt de kinesiske bøndene makter å tilpasse seg de store forandringene avhenger også i stor grad av KKP's evne til å fortsatt skape økonomisk vekst og å utjevne inntektsforskjellene slik at misnøyen ikke brer seg. Videre er det avgjørende at det politiske lederskapet viser tydeligere ovenfor folket at de slår hardt ned på korrupsjon.

Arbeiderne

Jordbruksreformene som inngikk i Deng Xiaopings reformpakke skapte etter kort tid en enorm reservearmé av arbeidskraft. På slutten av 1990-tallet er det anslått at rundt 200 millioner landarbeidere stod uten arbeid (Mackenzie, 2002). Flere av bøndene fikk jobb i TWE (township and village enterprises), men mange søkte inn til byene for å skaffe arbeid. De sistnevnte har blitt kalt "den flytende befolkningen", som er en direkte oversettelse fra kinesisk (*liudongrenkou*). Det er vanskelig å anslå hvor mange personer som faller inn i denne gruppen. Tall mellom 100 og 150 millioner har vært antydnet, som tilnærmet utgjør hele Mexicos befolkning (Ibid.). Vanskelighetene med å oppgi sikre tall skyldes blant annet det kinesiske *hukou*-systemet, som ble innført på 1950-tallet. Systemet innbar blant annet at en person ble registrert som beboer i rurale eller urbane områder avhengig av fødested. *Hukou*-systemet var konstruert for å begrense og kontrollere tilflyttingen til byene. Hvis en person fra landsbygda flyttet inn til byen ville vedkommende ikke ha mulighet til å skaffe seg legalt arbeid, tilgang til det statssubsidierte skolesystemet eller helsevesenet som bybefolkningen kunne benytte seg av. I Kina har man, med andre ord, ikke praktisert en fri flyt av arbeidskraft innenfor statens grenser.

Den strenge migrasjonskontrollen ble gradvis fjernet etter at Deng Xiaoping kom til makten. Man innså behovet for en jevn strøm av migrantarbeidere til byene for å sikre den økonomisk veksten. Selv om det ble innført reformer av systemet etter Deng Xiaopings maktovertakelse ble migrantarbeidere tvangssendt tilbake til landsbygda i økonomiske nedgangsperioder på 1990-tallet, men ikke i så stor skala som under Mao-perioden (ibid.). Personer fra rurale områder kan nå jobbe lovlig i byene forutsatt at de har en arbeidstillatelse, men de er fortsatt annenrangs borgere i byene. I 2003 ble det rapportert om et forslag om å segregere offentlige busser mellom lokale innbyggere og migrantarbeidere i Qingdao (Nolan, 2004).

Den "flytende befolkningen" jobber ofte i arbeidsintensiv-industri eller i servicenæringen der lønningene er lave, rundt 1-2 amerikanske dollar om dagen, og beskyttelsen av arbeiderrettigheter er svake. Lønningene til fabrikkarbeiderne i Kina har tilnærmet stått stille de siste ti årene og den lønnsveksten som har skjedd er blitt spist opp av inflasjonen (Ibid.). Selv i regionen rundt Perle-elven (*zhujiang*) der den økonomiske veksten har vært sterkest, har reallønningene stått stille gjennom hele 1990-tallet.

Arbeidernes forhold har vært vanskelige som en følge av restruktureringen av det urbane arbeidsmarkedet. Et stort antall statlige selskaper har blitt lagt ned, er i ferd med og legges ned eller omdannes til aksjeselskaper. I 1981 annonserte staten at ansettelsesforholdet ikke lenger kunne garanteres, og brøt dermed kommunistenes prinsipp om arbeidernes ”jernrisbolle”, som garanterte et livsvarig ansettelsesforhold. Samme året ble det tillatt å etablere private bedrifter. Det var fra nå av akseptabelt at ”noen ble rike først”. Til tross for sysselsettingsveksten i privat sektor er det uvisst om denne er sterk nok til å skaffe arbeid til de som blir overflødiggjorte som en følge av de økonomiske reformene. Privatiseringen av statlige selskaper har medført store sosiale konsekvenser for Kinas arbeidere siden sosiale sikkerhetssystemer og velferdsordninger har vært knyttet til arbeidsenheten, *danwei*⁷. De kinesiske arbeiderne har siden 1980-tallet gjennomført streiker, holdt demonstrasjoner og agitert for retten til å danne uavhengige fagforeninger. Den stigende arbeidsløsheten representerer en stor utfordring for Kinas videre sosiale og økonomiske utvikling. På slutten av 1990-tallet regner man med at arbeidsledigheten i byene har ligget rundt 15-20 prosent (Chen, 2003). For å dempe de negative effektene av nedskjæringene i offentlig sektor har den kinesiske staten i flere år forsøkt å få på plass, om enn begrenset, et sosialt sikkerhetssystem, men så langt har man ikke lyktes. I tillegg har bortfallet av de kommunistiske verdiene og mangelen på et ideologisk grunnlag skapt grobunn for kynisme og større egoisme (Dickson, 2002). Privatiseringsprosessen i Kina vært gjenstand for utbredt korrupsjon, som blant annet har sterk sammenheng med fremveksten av ”røde kapitalister” omtalt ovenfor. Foruten om de økonomiske konsekvensene har arbeiderne også gradvis mistet sin status som revolusjonær klasse.

I henhold til undersøkelser hersker det en oppfatning blant befolkningen om at inntektsforskjellene ikke er et resultat av markedsmekanismer, men skyldes korrupsjon og en utbredt ukultur i offentlig og privat sektor (Chen, 2003). Bøndene og arbeiderne kan danne felles front for å kreve økte politiske reformer og velte ettpartistaten. Hvorvidt dette vil skje eller ikke avhenger av om KKP lyktes i å sikre fortsatt økonomisk vekst og slå ned på korrupsjon. Til tross for sosial uro ser det ikke ut til at bøndene og arbeiderne i nærmeste fremtid vil gå sammen for å velte KKP's maktmonopol. Dette henger sammen med deres frykt for eventuelle innvirkninger dette vil ha for Kinas overordnede stabilitet og det faktum at en majoritet av Kinas bønder og arbeidere har fått forbedrede levekår.

Studentene og de intellektuelle

Studentene og øvrige intellektuelle har også skapt store sosiale bevegelser i det kinesiske samfunnet. Temaer som modernisering av Kina, ytringsfrihet, pressefrihet og demokrati har opptatt studenter og intellektuelle i årrekker. Artikuleringen av disse kravene har kommet og gått i tråd med de periodevise og midlertidige liberale periodene siden 1976. Før 1976 har spørsmål om demokratisering og demokratisering av Kina vært oppe under kampanjen, som Mao startet om ”Hundre blomster kampanjen”⁸, ”Fjerde mai bevegelsen” i 1919⁹ og under

---

⁷ *Danwei* kan løst oversettes som arbeidsenhet eller arbeidsplass. Under Maos styre var *danwei* et sentralt instrument for den politiske ledelsens kontroll med befolkningen. *Danwei*-systemet omfattet alle statlige og kollektive virksomheter. Alle arbeidere tilhørte en *danwei*, som garanterte de en livslang ansettelse ved siden av sosiale goder som pensjon og forsikring. Arbeidsenheten og dens leder hadde også betydelig makt over medlemmenes privatliv og forvaltet fordelingen av goder som bolig, barnehage, lønn osv. Arbeidsenheten hadde også rett til å bestemme om en person fikk lov til å gifte seg, flytte osv. Det eksisterte knapt et skille mellom jobb og privatliv. *Danwei*-systemet ble reformert under Deng Xiaoping (Hjellum, 1995).

⁸ På kinesisk heter ”hundre blomster kampanjen” *baihua yundong*. Bevegelsen ble startet av Mao i 1956, som oppfordret folk å komme med kritikk av det politiske styret uten at de behøvde å frykte for represalier fra

kampanjen om "Hundre dagers reformer" i 1989 under Qing dynastiet. I 1978-79 samlet en gruppe mennesker seg til en veggaviskampanje, som fikk navnet demokratimuren¹⁰ og krevde blant annet at Kina skulle bli et pluralistisk demokrati. Den mest kjente av aktivistene, Wei Jingsheng, krevde en femte modernisering etter Deng Xiaopings reformpakke som omhandlet de fire moderniseringer av: landbruket, industri, vitenskap og teknologi og forsvaret¹¹. Myndighetene tillot demokratimuren å eksistere inntil kritikken ikke lengre bare rettet seg mot "firerbanden" og Mao Zedong, men også mot Deng Xiaoping. Weijingsheng ble dømt til 15 år i fengsel for å forstyrre den sosialistiske stats orden og for å bedrive kontrarevolusjonær virksomhet.

1985-1987 betegnes som en relativt liberal periode (Shell & Shambaugh, 1999). Studentene og øvrige intellektuelle krevde politiske reformer og økt gjennomsiktighet. Professor i astrofysikk, Li Fangzhi, ofte omtalt som Kinas svar på Andrej Sakharov, ledet en gruppe intellektuelle som krevde at universitetets ledelse skulle fristilles fra politisk kontroll og dermed få drive uavhengig forskning. Han understreket demokratiets fordeler og oppfordret andre intellektuelle til å benytte sin kunnskap og kompetanse for å modernisere Kina. Li Fangzhi skal ha uttalt "*In democratic countries, democracy begins with the individual. I am the master, and the government is responsible to me*" (sitert i Calhoun, 1997, s 28). Li Fangzhi ble ikke arrestert for sine uttalelser.

I 1988 forberedte flere intellektuelle, blant annet personer som hadde deltatt under "demokratimuren", sytti års markeringen for "fjerde mai bevegelsen." Li Fangzhi skrev også et brev til Deng Xiaoping der han ba om Wei Jingshengs løslatelse, og understreket igjen nødvendigheten av demokratisk styre. Brevet ble fulgt opp av en rekke andre intellektuelles petisjoner. Denne protestbevegelsen representerte på mange måter det fremste intellektuelle framstøtet for demokrati og menneskerettigheter i folkerepublikken Kinas historie. Ti år etter demokratimuren samlet studentene seg på Tiananmen, først for å hedre Hu Yaobangs minne, men senere utartet det seg til en demonstrasjonsbevegelse der kravene om demokrati (*minzhu*) og økte sivile rettigheter stod sentralt. Demonstrasjonene spredte seg til alle større byer i Kina og studentene fikk sympati fra en rekke andre grupper i befolkningen. Eldre intellektuelle støttet studentenes krav og arbeidere deltok i demonstrasjonene.

De fleste vil huske de kinesiske studentene på Tiananmenplassen i 1989 med deres modell av den amerikanske frihetsgudinnen som et symbol på ønske om politiske reformer i

---

myndighetene. Men etter en periode med ytringsfrihet ble kritikken for sterk å svelge for den politiske makteliten, og kampanjen ble avblåst i 1957. Flere av de som hadde uttalt seg ble arrestert og sendt til "arbeidsleire" for "omskolering". Slagordet for bevegelsen var "Let a hundred flowers bloom, let a hundred schools of thought contend" (Dillon, 1998)

⁹ Den fjerde mai 1919 samlet et stort antall studenter seg på Tiananmen for å protestere mot Versailles-freden. Studentene krevde demokrati og mer vitenskaplig forskning for å modernisere Kina.

¹⁰ Personer som har ønsket å gi uttrykk for sine meninger har opp gjennom historien gjort dette ved å henge opp veggaviser (*dazibao*) i Kina. På grunn av KKP's sterke kontroll over media har veggavisene vært en måte å få diskutert politisk sensitive saker på og få gi uttrykk for sin misnøye med og kritikk av den politiske ledelsen. I 1978 samlet tusenvis av kinesere seg ved en bussholdeplass i Beijing og hang opp veggaviser på en tilhørende mur. Mange av veggavisene krevde at Kina skulle bli mer demokratisk, derav navnet demokratimuren (Shell & Shambaugh, 1999).

¹¹ Deng Xiaopings teori om "de fire moderniseringer" ble første gang lansert i 1975 med støtte fra blant annet Zhou Enlai. Iden var i realiteten fra 1964 og innebar en avvisning av Mao masseobiliseringsstrategi (*yundonghui*). Deng Xiaoping ble kritisert av de konservative i partiet for å løpe kapitalistenes ærend. Kampanjen mot han førte til at han under et møte i Politbyrået i 1975 ble fradømt noen de posisjonene han hadde fått tilbake i 1973.

demokratisk retning, og de militære tanksene som rullet inn på den himmelskefredsplass den fjerde juni. Studentenes hovedkrav var dialog med kommunistpartiets ledere og at de skulle bli mer lydhøre ovenfor studentene og øvrige intellektuelle krav (Hjellum, 1995, Schell i Schell og Shambaugh 1999). Å fjerne KKP fra makten var ikke et sentralt krav (Hjellum, 1995). Tiananmendemonstrasjonen våren 1989 ble en skjellsettende hendelse i kinesisk historie, og studentene sammen med de øvrige samfunnsgrupper utviste et voldsomt mot og en tro på egen evne til å endre det politiske systemet. Det kan ikke utelukkes at studentene igjen kan samles seg for å kreve demokratisk styre og økte sivile rettigheter, men det politiske klimaet i Kina tilsier ikke at dette vil skje i den nærmeste fremtid.

De kinesiske studenter i dag er sterkt preget av den pragmatismen som det politiske lederskapet predikerer. Denne pragmatismen går ut på at Kinas overordnede mål er å holde landet samlet og stabilt under KKP's ledelse. Det hevdes at partiets maktmonopol er nødvendig for å sikre videre økonomisk vekst. Denne pragmatismen er svøpt inn i en nasjonalisme retorikk der ønske om å gjenreise Kina som en stormakt i verdenssamfunnet står sterkt. Denne nasjonalisme kom til uttrykk på slutten av 1990-tallet. Etter amerikanernes bombing av den kinesiske ambassaden i Beograd i mai 1999 strømmet studentene igjen ut på gatene. Denne gangen bar de plakater av frihetsgudinnen som lignet på et skjelett og demonstrerte mot vestlig imperialisme, og spesielt det de oppfattet som USAs aggressive holdning mot Kina. Den spontane demonstrasjonen som brøt ut i flere kinesiske byer kan, som Hayes Gries skriver, ikke bare anses som et resultat av propaganda igangsatt av kinesiske myndigheter, men like fullt være uttrykk for en genuin nasjonalistisk oppblomstring i Kina som har funnet sted siden midten av 1990-tallet (2004). Nasjonalisme i Kina har fått økt betydning innenfor rammen av globaliseringsdebatten som har preget slutten av det tyvende århundre. Nasjonalismediskursen trekker ofte fram landets "ydmykelsens århundre" (*bainian guochi*), som startet med Kinas nederlag i opiumskrigen og som formelt endte med Kinas seier over Japan etter andre verdenskrig. Innenfor denne diskursen blir Kina sett på som et offer for vestlig imperialisme.

I 1996 skrev tre unge forfattere "*China Can Say No.*" Boken ble en salgssuksess og kort tid senere ble det utgitt flere bøker innenfor "nasjonalisme sjangeren", blant andre "*China will not be insulted!*", "*China cannot be bullied!*" og "*China can say no again!*". I "*China Can Say No*" angripes blant annet Mao Zedongs livlege Li Zhisui¹², som ga ut en biografien om generalsekretæren. Forfatterne hevder at Li Zhisui ikke kan ha skrevet boken selv, men at sentrale personer fra anti-kommunistbevegelsen i Taiwans propagandaapparat, i samarbeid med CIA hadde fungert som "spøkelsesskribenter". Livlegens bok ble forbudt i Kina, men ble lest til tross for at bokhandlere som solgte boken risikerte fengselsstraffer. Den kinesiske utgaven ble også lest av et bredt publikum på Taiwan. Kinas ledere ønsket ikke at noen skulle utfordre deres tolkning av Mao Zedong. Det ville være det samme som å utfordre KKP's legitimitet, spesielt gruppen rundt Deng Xiapoing.

Partiet

Hvordan har KKP greid å bestå mens de fleste andre kommunistpartier har bukket under? Og hvordan har KKP lyktes i å omstille seg i tråd med de endringene som har avstedkommet som en følge av Dengismen? Omleggingen fra Maos politikk sentrert rundt klassekamp til

---

¹² Dr. Li Zhisuis bok ble blant annet anklaget for å inneholde en rekke faktafeil. Under kulturrevolusjonen, i frykt for å bli oppdaget, brant Dr. Li samtlige av sine dagbøker og memoarer. Boken ble dermed skrevet utelukkende basert på livlegens hukommelse. Dr. Li døde selv kort tid etter utgivelsen i Chicago og fikk dermed ikke mulighet til å svare på stormen av kritiske spørsmål.

Dens økonomiske reformpakke har hatt store konsekvenser for den politiske ledelsen. KKP har måttet tilpasse seg det nye kinesiske samfunnet. En tilpasning som blant annet har resultert i en ny rekrutteringspolitikk (teorien om ”de tre representative”) og inkorporeringen av ulike organisasjoner i statens styre (Dickson, 2003).

Kina er et elitestyrte land. KKP består av 67 millioner medlemmer, som utgjør mindre enn fem prosent av befolkningen. Hvorvidt Kina vil demokratiseres eller ikke avhenger i stor grad av om KKP vil initiere reformer i demokratisk retning, eller tolerere en demokratiseringsprosess igangsatt fra grasrota. Relativt begrenset informasjon har kommet ut om Kinas ledere. Bare noen få biografiske skildringer er publisert og det er lite kompetanse om politikktutforming på øverste plan. Den informasjonen som har kommet ut er høyst kontrollert og hver partikongress er nøye regissert både for kinesere og for utenlandsk presse. Det man imidlertid vet er at kinesisk politikk utformes på eliteplan gjennom kompromisser mellom ulike fraksjoner.

Hele 1980-tallet var preget av en politisk kamp mellom de lederne som ønsket at økonomiske reformer skulle gå hånd i hånd med politiske reformer og de som på den andre siden ønsket å bevare status quo. Dette ble en politisk kamp Zhao Ziyang og Hu Yaobang tapte. Det ser ut til at de politiske fraksjonene som støttet reformer i demokratisk retning ble stilnet på nittitallet og ved inngangen til det enogtyvende århundre. Det er lite støtte blant den politiske eliten for et ”vestlig” konkurransedemokrati (Diamond & Myers, 2000). Selv om det kinesiske lederskapet har institusjonalisert, om enn begrenset, demokratiske valg på landsbynivå, er det ingenting som tyder på at de er villige til å tillate valg på et høyere administrativt nivå¹³ (Ibid.). Den fjerde generasjonen av ledere i Kina vil ikke med det første tillate en pluralistisk partipolitikk ved å la opposisjonspartier åpent utfordre KKP's maktmonopol. Den politiske kulturen som befester seg, har ikke etableringen av vestlig demokratiske institusjoner som siktemål. Det ser altså ikke ut til at Kina vil utvikle et konkurransedemokrati de nærmeste tiårene, som følge av politiske reformer initiert av ledelsen (Ibid.). Man kan imidlertid se for seg at KKP utvider sivile rettigheter for å imøtekomme krav fra marginaliserte grupper i samfunnet, men hvorvidt dette kommer til å skje avhenger i høy grad av usikre faktorer som eventuelle økonomisk nedgangsperioder og politisk lederskifte.

Avslutning

Det overordnede målet i Kina er, og historisk vært, å holde landet politisk stabilt og samlet – et mål som også store deler av befolkningen ser ut til å stille seg bak. Frykten for kaos har vært dominerende i det kinesiske samfunnet (Hjellum, 1995). En demokratiseringsprosess nedenfra og opp, som KKP ikke makter å kontrollere, kan føre til ustabilitet og uro som kan få store konsekvenser for Kinas økonomi og samfunn. Et slikt scenario kan også få store konsekvenser for Øst- og Sørøst-Asia regionen som er tett økonomisk integrert. KKP benytter nettopp et slikt skrekksenario for å rasjonalisere og legitimere sitt maktmonopol samtidig som de spiller på nasjonalistiske følelser og drømmen at Kina skal gjenreise sin stormaktstilling.

Økonomisk vekst i Kina har så langt ikke ført til en demokratiseringsprosess i Kina. Derimot har den økonomiske utviklingen ført til endringer i klassestrukturene i samfunnet. I den umiddelbare fremtid er det lite som tyder på at grupper i sivilsamfunnet vil kreve økte

---

¹³ Det har lenge vært direkte valg på medlemmer til folkekongresser på ’fylkesnivå’, men selv om valgloven av 1986 er relativt demokratisk, er valgene i seg selv høyst udemokratiske.

demokratiske rettigheter, og at vi vil oppleve et nytt "Tiananmen". Så lenge det politiske lederskapet kan legitimere sitt maktmonopol gjennom fortsatt økonomisk vekst ser det ut til at sivilsamfunnet ikke vil kreve politiske reformer. Skulle den økonomiske veksten imidlertid stanse opp eller skulle Kina oppleve en økonomisk krise slik en rekke stater i Øst- og Sørøst-Asia gjennomgikk i 1997 og 1998 kan bildet endre seg dramatisk. Å holde Kina stabilt og harmonisk har gjennom historien vært det overordnede målet for den kinesiske staten. Det betyr imidlertid ikke at sosial uro ikke vil forekomme. Den økonomiske veksten har, som nevnt, skapt store endringer i det kinesiske samfunnet. Grupper som ikke opplever den samme økonomiske veksten eller ikke får forbedrede levekår kan og vil demonstrere mot den urett de føler. Spesielt vil maktmisbruk som korrupsjon og bestikkelser føre til økt misnøye hvis ikke det politiske lederskapet resolutt slår ned på den slags virksomhet. Bøndene og arbeiderne kan danne en felles front mot makteliten, men det er lite som tyder på at dette vil skje i umiddelbar fremtid. Dermed er det lite sannsynlig at vi i nærmeste fremtid vil se en demokratisk bevegelse i Kina igangsatt fra grasrota.

Det er lite som tyder på at det politiske lederskapet vil åpne opp for mer demokrati eller tillate valg på et høyere administrativt nivå enn landsbyvalg. Det ser heller ikke ut til at fraksjoner innenfor KKP støtter politiske reformer i demokratisk retning, og det overordnede målet ser ut til å være å sikre videre økonomisk vekst. Nå er det imidlertid tilnærmet umulig å slå fast hva som foregår blant den politiske makteliten i Kina, men utad er det ingenting som tyder på at det pågår en fraksjonsstrid om politiske reformer i demokratisk retning slik det gjorde gjennom hele 1980-tallet. KKP holder fortsatt et jerngrep om sivilsamfunnet. Så langt har den politiske ledelse undertrykket enhver form for protestbevegelse og demonstrasjoner for politiske reformer. De kinesiske ledernes kontroll over informasjon om demonstrasjoner og opptøyer er også høyst styrt, som nevnt ovenfor i forhold til håndteringen av informasjonen knyttet til Zhao Ziyangs bortgang.

Kina har opp i gjennom sin lange historie gjennomgått store endringer. Det er vanskelig å slå fast om Kinas fremtid er en vei mot et demokratisk styresett eller ikke. Denne artikkelen argumenterer for at de demokratiske utsiktene for Kinas umiddelbare fremtid er dårlige.

Referanseliste

Aubert, C & Li, X 2002, 'Agricultural Underemployment and Rural Migration in China: Facts and Figures', *Perspectives chinoises*, nr. 41
http://www.cefc.com.hk/uk/pc/articles/art_ligne.php?num_art_ligne=4105

Calhoun, C 1997, *Neither Gods nor Emperors: Students and the Struggle for Democracy in China*, University of California Press, California.

Cao Jinqing (曹静清): 1[1]Gongtong fuyu yu gongtong xinyang (共同富裕与共同信仰). Felles økonomisk velferd og felles tro". I Huanghebian de Zhonggou. Yige xuezhe dui xiangcun shehui de guancha yu sikao. (观察与思考). Kina langs den Gule flod. En forskers observasjoner og refleksjoner om det rurale samfunn. Shanghai. Shanghai wenyi chubanshe, 2000

Chen A, 2003, 'Rising Class Politics and its Impact on China's Path to Democracy', *Democratization*, vol.10, Nr. 2, Frank Cass, London, s. 141-162.

Chinagate, Cheung, 2001, "The WTO and Agriculture: How will 900 million peasants withstand Chinas WTO accession?" <http://211.147.20.14/Chinagate/focus/wto/issue/i003htm>

Diamond, L & Myers, RH 2000, 'Introduction: Elections and Democracy in Greater China', *The China Quarterly*, Oxford University Press, Oxford, s. 365-386.

Dickson, BJ 2001, 'Cooptation and Corporatism in China: The Logic of Party Adaption', *Political Science Quarterly*, vol.115 nr. 4, s.517-540.

Dickson, BJ 2003, *Red Capitalists in China: The Party, Private Entrepreneurs, and Prospects for Political Changes*, Cambridge University Press, Cambridge.

Dillon, M (red.)(1998): *China: A Historical and Cultural Dictionary*. Surrey, Curzon.

Hayes Greis, P 2004, *China's New Nationalism – Pride, Politics and Diplomacy*, University of California Press, California.

Hjellum, T 1995, *Kinesisk Politikk – Fra Opiumskrig til Deng Xiaoping*, Universitetsforlaget, Oslo.

Lardy, N 2002, *Integrating China into the Global Economy*, Brookings Institution Press, Washington D.C.

Mackenzie, PW 2002, 'Strangers in the City: The *Hukou* and Urban Citizenship in China', *Journal of International Affairs*, 56, s.305-319.

Nathan, A, Shi, T & Ho, H 1998, *China's Transition*, Columbia University Press, Columbia.

Nolan, P 2004, *China at the Crossroads*, Polity Press, Cambridge.

O'Brien, Kevin, J & Li, L 2000, 'Accommodating "Democracy" in a One-Party State: Introducing Village Elections in China', I *The China Quarterly*, Oxford University Press, Oxford, s.465-489.

Pastor, RA & Tan, Q 2000, 'The Meaning of China's Village Elections', *The China Quarterly*, Oxford University Press, Oxford, s.490-512.

Potter, D, Goldblatt, D, Kiloh, M & Lewis, P (red) 1997, *Democratization*, Polity Press, Cambridge.

Reportere uten grenser, 28.01.2005, http://www.rsf.org/article.php3?id_article=12419

Schell, O & Shambaugh D 1999 (red.), *The China Reader – The Reform Era*, Vintage Books, New York.

Spence, Jonathan D. (1990): *The Search for Modern China*. London. Hutchinson.

Thøgersen, S 2003, 'Paracites or Civilisers: The Legitimacy of the Chinese Communist Party in Rural Areas', *China; an International Journal*, 1-2 (sept.).